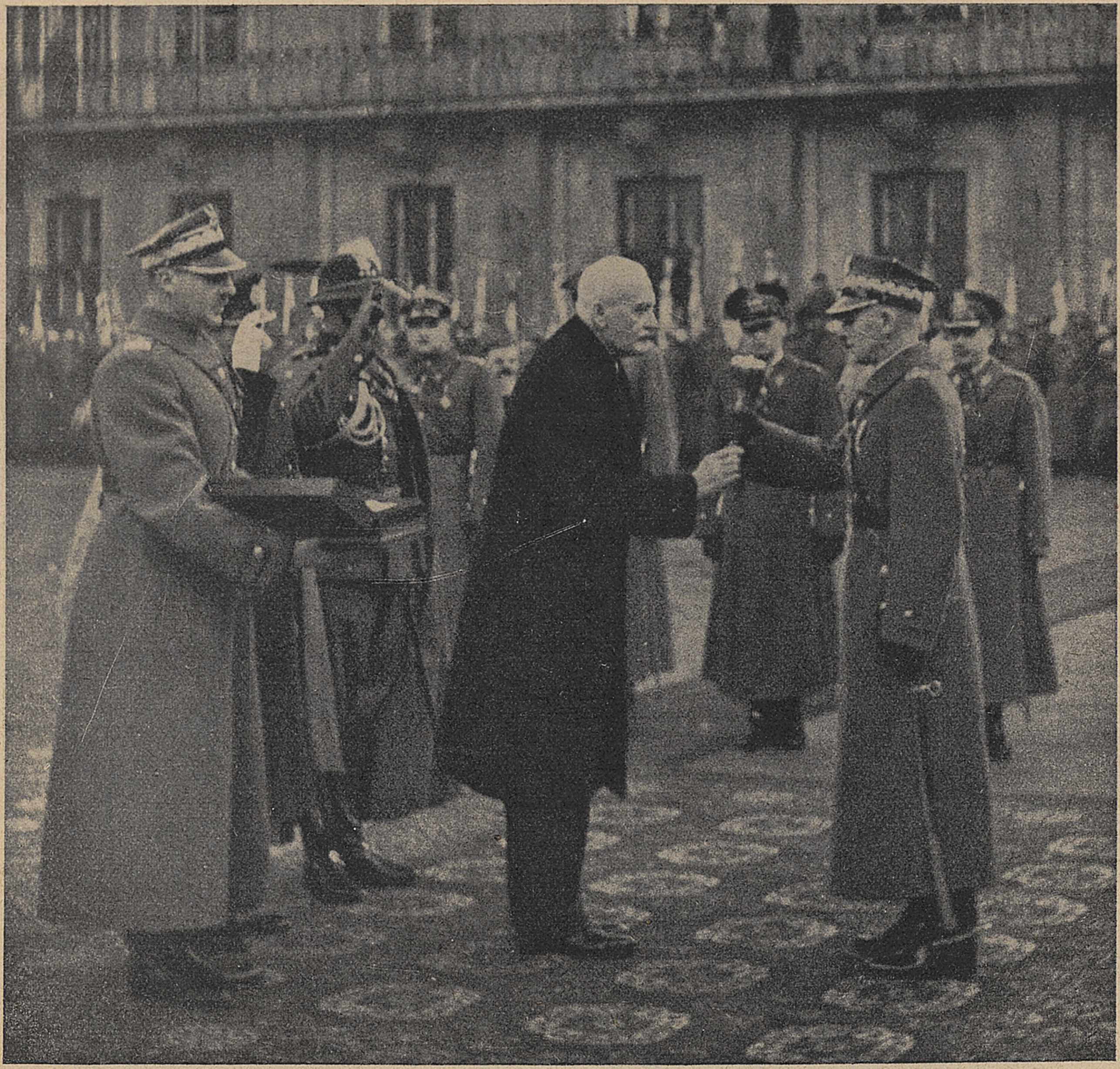
P.O.W. WSCHÓD-K.N.3

BIULETYN

ORGAN ZRZESZENIA b. CZŁONKÓW P. O. W. NA WSCHODZIE – K. N. 3

Nr. 11-12 | Warszawa, Listopad – Grudzień 1936 | Rok IV

Pan Prezydent Rzeczypospolitej wręcza buławę Marszałkowi Edwardowi Śmigłemu - Rydzowi na Zamku Królewskim w dniu 10 listopada 1936 r.

Wręczenie buławy E. Śmigłemu - Rydzowi

Przemówienie P. Prezydenta

P. Prezydent Ignacy Mościcki wręczając buławę marszałkowską Marszałkowi Śmigłemu-Rydzowi na dziedzińcu Zamku Królewskiego, wygłosił następujące przemówienie:

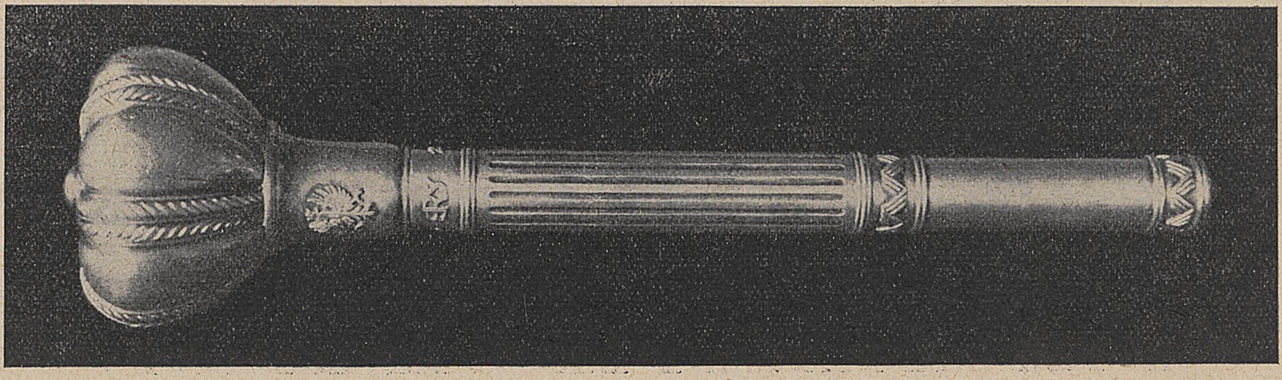
Naczelny Wodzu Sił Zbrojnych!

Dzisiejszy dzień jest dla mnie dniem wielce radosnym, a jestem pewny, że będzie on radosny w całej Polsce, zaznaczając się w historii odrodzenia naszego Państwa jako moment wysokiej doniosłości.

W dniu tym wręczam Ci, Naczelny Wodzu, buławę marszałkowską, jako symbol Twej doniosłej roli w Państwie. Buława hetmańska, którą za chwilę Ci podam, nie jest jedynie oznaką najwyższego stopnia wojskowego.

Współczesna rzeczywistość wymaga zrozumienia tego uroczystego aktu w znaczeniu szczególnie szerokim. Masz razem z Prezydentem Rzeczypospolitej, szanując Jego obowiązki konstytucyjne, prowadzić Polskę ku najwyższej świetności. Tytuł do tej roli sam sobie wyrąbałeś poprzez długoletni trud. Tym trudem, współpracując bezpośrednio z wielkim naszym Marszałkiem, przyczyniałeś się zawsze szczęśliwie do stworzenia i ugruntowania naszej niepodległości.

Niech więc dzisiejsza uroczystość, związana z Twoją osobą i odczuta radośnie w całej Rzeczypospolitej, jeszcze więcej wzmocni Twego ducha w pracy dla drogiej nam Ojczyzny.

Marszałkowi Polski na Zamku Królewskim

Mowa Marszałka Śmigłego-Rydza

Panie Prezydencie!

Nie byłbym żołnierzem, gdybym nie był głęboko poruszony w chwili kiedy Najwyższy Zwierzchnik Sił Zbrojnych, Głowa Państwa, ze słowam, życzliwej zachęty i przyjaznego uznania wręcza mi buławę. Chwila ta dokonuje się wśród tych starych murów królewskich, które w przeszłości były siedzibą królewskiego majestatu Polski, wśród tych murów, które nasiąkły odgłosami kroków dawnych hetmanów polskich, idących tu z buławą w ręku. Ta chwila dokonuje się w obecności naszych dumnych zwycięskich sztandarów wojskowych, w obecności moich kolegów-towarzyszy wojny, którzy razem ze mną dawali swój najwyższy wysiłek, aby spełnić rozkaz naszego Wielkiego Nauczyciela wojny, Twórcy Polski Dzisiejszej, Marszałka Józeta Piłsudskiego.

Nie byłbym żołnierzem, gdybym nie był w tej chwili głęboko przejęty.

Panie Prezydencie! Składam moje głębokie żołnierskie podziękowanie, pochodzące z głębi serca, za zaszczycenie mnie tą najwyższą godnością wojskową. Dziękując obecnym tu dostojnikom kościelnym i świeckim, Rządowi, przedstawicielom izb, przedstawicielom społeczeństwa, zawodów i stanów, pozwolę sobie zrobić jedno wyznanie.

Gdy patrzę w tej chwili na księgę rozrachunku mego życia, to dzień dzisiejszy nie jest zapisany po tej stronie, która zawiera dług mego życia. Dług, który mam dopiero do spłacenia. Spada na mnie trudne zadanie: przekazania niepomniejszonej tej buławy i tej godności, która została otoczona najwyższym blaskiem chwały i niezmierzoną głęboką zasługą Pierwszego Marszałka Polski, przekazania jej następnym pokoleniom, trudzącym się w służbie Ojczyzny.

Jeżeli trudno jest przewidywać rezultaty swej pracy wtedy, kiedy ona łączy się z losem narodu, znajdującym się w ręku opatrzności, jeżeli zuchwalstwem jest dawać w tych okolicznościach jakiekolwiek zapewnienia, to sądzę, że wolno jest człowiekowi zawsze dać jedno zapewnienie czystości intencji zamierzeń i rzetelności wysiłków.

Sprawozdanie ogólne

z działalności Zarządu za czas od 15.XII-1935 do 10.XI-1936

1. SKŁAD OSOBOWY WŁADZ ZRZESZENIA KADENCJI 1935 — 1936 R.

Zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia z dnia 15.XII.1936 r. nowoobrane Władze Zrzeszenia ukonstytuowały się w dniu 23.XII. 1936 roku w sposób następujący:

Prezydium:

Prezes ob. Tadeusz Schaetzel;
I vice-prezes ob. Antoni Dąbrowski;
II vice-prezes ob. Władysława Piechowska;
Sekretarz ob. Bronisław Wanke;
Skarbnik ob. Stanisław Bem - Szklarski.

Komisje:

Historyczny: ob. Adam Kubin i ob. Halina Kowalewska.
Personalna: ob. Władysław Milanowski.
Odznaczeniowa: ob. Stanisław Szczekowski.
Samopomocy: ob. Maria Chojnacka i Eugeniusz Zambrzycki.
Prasowa: ob. Mieczysław Januszewski.
Dochodów Niestałych: ob. Władysława Piechowska.
Życie Towarzyskie: Koło Peowiaczek.

Sąd Koleżeński

Przewodniczący ob. Kazimierz Schally; ob. Stefania Kudelska, ob. Marja Wittekówna, ob. Edmund Zagórski, ob. Władysław Karaś.

Komisja Rewizyjna

Przewodniczący ob. Tadeusz Lechnicki, ob. Mikołaj Dolanowski, ob. Stanisław Łaguna, ob. Stefan Mietke, ob. Żółtowski.

W czasie trwania kadencji zrzezygnował z funkcji przewodniczącego Komisji Odznaczeniowej ob. Stanisław Szczekowski z powodu wyjazdu za granicę R. P.

Zarząd Zrzeszenia na mocy art. 19 punkt d) dokooptował: na przewodniczącego Komisji Odznaczeniowej ob. Edmunda Zagórskiego, na drugiego skarbnika ob. Ignacego Kąsiela, na drugiego sekretarza ob. Władysława Odrowąż - Łaniewskiego, na członka Zarządu ob. Wincentego Żmigrodzkiego.

2. TOK PRAC ZARZĄDU

W wykonaniu polecenia Walnego Zgromadzenia Zarząd upoważnił Prezesa ob. Schaetzla do uzgodnienia i podpisania protokółu w sprawie połączenia ze Związkiem Peowiaków, oraz powołał Komisję w składzie dwóch członków Zarządu do opracowania i uzgodnienia ze Związkiem Peowiaków Regulaminu dla Zrzeszenia.

Regulamin zostanie przedstawiony Walnemu Zjazdowi do zatwierdzenia.

W celu usprawnienia łączności i współpracy z poszczególnymi członkami, oraz w celu zebrania dokładnych danych o wszystkich członkach Zarząd powołał Delegatów w większych skupieniach a mianowicie:

w Brodach ob. Barbara Hawranowa; w Białymstoku ob. Wincenty Narbutt; w Gdyni i Gdańsku ob. Stanisław Kosko; w Kowlu ob. Feliks Bronisław Jarosz; w Łodzi ob. Jan Kuliczycki; we Lwowie ob. Wanda Szaynokowa; w Poznaniu ob. Bolesław Bukowski; w Równem ob. Stanisław Andrzej Turowski; w Sarnach ob. Michał Parczewski; w Toruniu ob. Czesław Połowiński; w Wilnie ob. Józef Krysiulewicz; we Włodzimierzu ob. Wincenty Szurowski; w Zdołbunowie ob. Tadeusz Peretiatkowicz.

Dla poinformowania Delegatów o celu ich pracy Zarząd zwołał Zjazd Delegatów do Krakowa.

Zarząd Zrzeszenia w osobach trzech delegowanych członków Zarządu przyjął udział w złożeniu Serca Marszałka Piłsudskiego na cmentarzu na Rossie.

Zarząd delegował trzech członków Zarządu w celu złożenia życzeń Panu Prezydentowi w dniu X-lecia sprawowania rządów.

Zarząd zorganizował wycieczkę do Krakowa w celu oddania hołdu Marszałkowi Piłsudskiemu i wzięcia udziału w sypaniu kopca na Sowińcu.

Zarząd Zrzeszenia przyjął udział w wykupieniu domu w którym zginął ś. p. Lis-Kula w Torczynie.

Zarząd Zrzeszenia przyjął udział w uroczystościach nadania imienia Lisa - Kuli Szkole Powszechnej Nr. 68 na Żoliborzu i ofiarował tej że Szkole portret Lisa - Kuli.

W okresie sprawozdawczym t. j. od 23 grudnia 1935 r. do 10 listopada 1936 r. Zarząd odbył 22 posiedzenia Zarządu i jedno posiedzenie łącznie z Delegatami.

Wobec bardzo szczupłego lokalu Zrzeszenia Zarząd, nie zwiększając kosztów komornego zmienił lokal na dwuizbowy przy ul. Matejki 3 — w lokalu Zarządu Głównego Związku Legjonistów w Warszawie.

3. KORESPONDENCJA.

Dla orjentacji prac Sekretariatu podajemy wykaz otrzymanej i wysłanej korespondencji:

Ogółem wpłynęło w okresie sprawozdawczym pism 1300 z tego przypada na:

Komisję Personalną	786
„ Samopomocową	82
„ Oznaczeniową	90
„ Sekretarjat	302
„ Kasową	40

Wysłano pism w okresie sprawozdawczym: 1562.

Z tego:

Komisja Personalna	808
„ Samopomocy	96
„ Odznaczeniowa	60
„ Sekretarjat	553
„ Kasowa	45

Sekretarjat załatwił we własnym zakresie 315. Niezależnie od powyższego Sekretarjat załatwił: wysyłanie wszystkich Biuletynów, zawiadomienia o zebraniach towarzyskich, zawiadomienia o zjeździe w Krakowie oraz całą korespondencję Kół Historycznych i Terytorjalnych.

Program Walnego Zjazdu

b. Członków Zrzeszenia P. O. W. K. N. 3 (Wschód)

NA POSIEDZENIU ZARZĄDU ZRZESZENIA W DNIU 19.X. 1936 ROKU USTALONO NASTĘPUJĄCY PROGRAM ZJAZDU:

6.XII.36 r. godz. 9.20 NABOŻEŃSTWO W KOŚCIELE GARNIZONOWYM.
„ 11 ZŁOŻENIE WIEŃCÓW PRZEZ DELEGATÓW PRZY POMNIKU PEOWIAKÓW I W BELWEDERZE.
„ 12 OTWARCIE ZJAZDU PRZEZ OB. PREZESA. — POWITANIA.
„ 13—15 PRZERWA OBIADOWA.
„ 15 OBRADY:
a) WYBÓR PRZEWODNICZĄCEGO,
b) SPRAWOZDANIE ZARZĄDU I KOMISJI REW.,
c) DYSKUSJA NAD SPRAWOZDANIAMI,
d) POŁĄCZENIE ZRZESZENIA ZE ZW. P. O. W.,
e) WYBORY ZARZĄDU,
f) WOLNE WNIOSKI I ZAMKNIĘCIE ZJAZDU.

7.XII.36 r. godz. 10—14 ZWIEDZANIE MUZEÓW.
„ 17 HERBATKA - RAUT.
„ 20 TEATRY.
8.XII.36 r. „ 10 ZWIEDZANIE BELWEDERU.

MINISTERSTWO KOMUNIKACJI PRZYZNAŁO 50% ZNIŻKI KOLEJOWE. ZNIŻKI OTRZYMAJĄ CI TYLKO, KTÓRZY ZGŁOSZĄ SWÓJ UDZIAŁ W ZJEŹDZIE DO DNIA 2 GRUDNIA R. B. W SEKRETARIACIE ZRZESZENIA, WARSZAWA, MATEJKI 3.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW PISMEM Z DNIA 10.XI.36 R. ZA NR. 7—11/34 WYDAŁO OKÓLNIK NR. 65, MOCĄ KTÓREGO PRZYSŁUGUJĄ UCZESTNIKOM ZJAZDU URLOPY W DNIACH 6, 7 I 8 GRUDNIA R. B.

Uwaga. Przez cały czas trwania zjazdu poczynając od dnia 5-go grudnia w Sekretariacie Zrzeszenia będą pełnić dyżury członkowie Zrzeszenia, do których należy się zwracać o kwatery dla przyjezdnych uczestników zjazdu.

Sprawozdanie Komisji Personalnej

za czas od 15.XII-1935 do 10.XI-1936

Zarząd Zrzeszenia na podstawie par. 24 statutu dnia 23 grudnia 1935 roku powołał pod przewodnictwem ob. Milanowskiego Władysława Komisję Personalną.

Nowopowołana komisja dnia 2 stycznia 1936 roku przejęła protokólarnie akty i sprawy od poprzedniej Komisji Personalnej.

Ogółem poprzednia Komisja Personalna przekazała 342 sprawy niezałatwione, między któremi były:

142 podania o przyjęcie w poczet członków Zrzeszenia,

200 podań o zaświadczenie służby w P.O.W.

Komisja Personalna ukonstytuowała się dnia 20 stycznia r. b., powołując na zastępcę przewodniczącego ob. Odrowąż - Łaniewskiego Władysława, na sekretarza — ob. Zwolińską Wandę. Ob. Łaniewski w lipcu tegoż roku, powołany na stanowisko II sekretarza Zrzeszenia, zrzekł się funkcji zastępcy przewodniczącego. Na jego miejsce Komisja powołała ob. Torchalskiego Heljodora.

Komisja Personalna wyłoniła 7 sekcyj, które objęły poszczególne miejscowości historyczne i były prowadzone przez następujące osoby:

1-sza sekcja (Żytomierz, Berdyczów, Humań, Biała-Cerkiew) — ob. Odrowąż-Łaniewski Władysław.

2-ga sekcja (lewobrzeżna Ukraina) — ob. Zwolińska Wanda,

3-cia sekcja (Wołyń, Brody) — ob. Pobereżna Sabina,

4-ta sekcja (Winnica, Kamieniec Podolski) — ob. Waligórski Witold,

5-ta sekcja (Białoruś) — ob. Torchalski Heljodor,

6-ta sekcja (Petersburg, Smoleńsk, Moskwa) — ob. Włodarczyk Mateusz,

7-ma sekcja (Kijów, Czernichów) — ob. Milanowski Władysław.

Podania o przyjęcie i o stwierdzenie służby w P.O.W. przepracowywane były w sekcjach i na zebraniach Komisji. Opracowane wnioski Komisja wnosiła na zarząd, który w sprawach personalnych wydawał ostateczną decyzję.

Komisja Personalna w okresie sprawozdawczym prowadziła prace następujące:

1. Załatwianie spraw związanych z przyjęciem do Zrzeszenia nowych członków,

2. Stwierdzanie stanu służby w P.O.W.,

3. Sprawdzanie i porządkowanie akt personalnych,

4. Opracowanie statystyki personalnej.

Do dnia 10.XI. 1936 roku wpłynęły do Komisji Personalnej 63 podania o przyjęcie w poczet członków Zrzeszenia. Łącznie ze sprawami zaległymi i przekazanymi przez poprzednią Komisję Personalną, obecna Komisja Personalna rozpatrzyła 205 podań o przyjęcie, z pośród których 43 podania zostały załatwione pozytywnie, 73 odmownie, 62 pozostaje w opracowaniu i 27 odesłano do Związku Peowiaków.

Należy zaznaczyć, że podania dotychczas niezałatwione zostały szczegółowo przez komisję zbadane. Jednakże nie mogą one być, wskutek tych lub innych braków, wynikłych przeważnie

z winy petentów, definitywnie załatwione.

Komisja Personalna przyjmowała nowych członków jedynie na podstawie zaświadczeń byłych komendantów okręgów i zaświadczeń byłych znanych członków P. O. W. Przytem kategorycznie wymagała, aby służbę petenta stwierdzali tylko ci członkowie, którzy służbę w P. O. W. pełnili na tym samym terenie, co petent.

Podania o stwierdzenie stanu służby w P. O. W. wpływały do komisji bądź wprost od petentów, bądź przez Wojskowe Biuro Historyczne i przez Związek Peowiaków.

W okresie sprawozdawczym Komisja Personalna otrzymała:

1 Wprost od petentów . .	109	podań
2. przez W. B. H.	33	„
3. przez Związek Peowiaków	18	„
4 przekazane przez poprzednią Komisję Personalną	200	„
Razem	360	podań

Na ogólną ilość 360 podań o stwierdzenie służby w P.O.W. Komisja Personalna zakwalifikowała:

przychylnie 119, przesyłając 111 zaświadczeń do Wojskowego Biura Historycznego, 4 do Związku Peowiaków i 4 dla rodzin po ś. p. b. członkach P. O. W.;

nieprzychylnie — 159, zawiadamiając w 41 wypadkach Wojskowe Biuro Historyczne, w 10 wypadkach — Związek Peowiaków i w 109 — bezpośrednio petentów.

Oprócz tego Komisja przesłała 20 podań do Związku Peowiaków, jako tam przynależne.

Na dzień 10.XI. 1936 r. pozostały w Komisji 62 podania niezałatwione. Są one przeważnie już przepracowane, lecz wskutek pewnych braków jeszcze nie mogą być definitywnie załatwione.

Na 119 podań załatwionych przychylnie było 81 podań członków Zrzeszenia i 38 b. członków P. O. W. Wschód.

Pośród podań niezałatwionych są 4 podania członków Zrzeszenia, którzy nie posiadają wymaganych regulaminowo zaświadczeń.

Komisja Personalna stwierdzała służbę w P.O.W. jedynie na podstawie zaświadczeń b. komendantów lub zaświadczeń 2-ch znanych b. członków P.O.W. Wschód.

Załatwiając sprawy przyjęcia i zaświadczeń, Komisja Personalna spotykała się z licznymi trudnościami. Większość petentów nie przedkłada odpowiednich zaświadczeń. Powoływali się oni często na osoby, które nie były znane z prac w P. O. W. Przedkładali sprzeczne i niekompletne życiorysy. Komisja zwracała się do poszczególnych członków Zrzeszenia i b. komendantów okręgów P.O.W. z prośbą o zaopiniowanie lub stwierdzenie służby petenta. Jednak w licznych wypadkach nie otrzymywała od nich odpowiedzi, co niejednokrotnie wpływało na to, że poszczególne sprawy były załatwiane zbyt powolnie.

W okresie sprawozdawczym Komisja Personalna wyjątkowo zmuszona była do spełnienia przykrego obowiązku, a mianowicie: musiała wystąpić do zarządu z wnioskiem skreślenia z listy członków Zrzeszenia tych obywateli, którzy kategorycznie odmówili płacenia składek. Ogółem zaopiniowała do skreślenia 27 członków.

W celu uporządkowania akt personalnych Komisja rozesłała członkom Zrzeszenia 670 arkuszy ewidencyjnych. Jednakże większość członków nie wypełniła obowiązków organizacyjnych i dotychczas nie zwróciła komisji wypełnionych arkuszy. Do dnia 10.XI. 1936 r. komisja otrzymała zaledwie 247 arkuszy, co stanowi 36,7% ogółu rozesłanych.

Komisja Personalna, prowadząc prace weryfikacyjne i nad uporządkowaniem akt personalnych,

wysłała	808	pism
otrzymała	786	„
razem korespondencji	1594	

Realizując swój ostatni punkt programu, Komisja personalna przystąpiła do opracowania statystyki personalnej Zrzeszenia. Niestety prace te nie mogły być ukończone, gdyż sami członkowie, w większości wypadków, nie dostarczyli potrzebnych materiałów przez wypełnienie i przesłanie wypełnionych nowych arkuszy ewidencyjnych.

Nie zrażając się jednak tymi trudnościami, zdołała Komisja opracować:

1. rozmieszczenie członków Zrzeszenia na terenie R. P.
2. Podział członków wg zawodów.
3. Podział członków wg wykształcenia.

Rozmieszczenie członków jest następujące: t

Na terenie	m.	Warsazwy . . .	320
„ „	woj.	Wołyńskiego . .	64
„ „	„	Tarnopolskiego .	17
„ „	„	Lwowskiego .	16
„ „	„	Wileńskiego . .	30
„ „	„	Nowogródzkiego .	5
„ „	„	Białostockiego .	24
„ „	„	Pomorskiego .	38
„ „	„	Poznańskiego . .	13
„ „	„	Krakowskiego . .	13

W pozostałych województwach ilość członków Zrzeszenia nie przekracza 15.

Na podstawie danych z arkuszy ewidencyjnych Komisja ustaliła podział członków Zrzeszenia wg. wykształcenia, a mianowicie:

1. Z wyższym wykształceniem było 10.XI.36 r. .	186	(27,6%)
2. Z średnim	308	(44,4%)
3. Z 6 klasowym	89	(13,1%)
4 Z niższym	86	(12,9%)
Razem	669	członków, którzy w ark podali swój cenzus naukowy.

Zawód swój podało w arkuszach ewidencyjnych zaledwie 638 członków. Podział członków wg. zawodu jest następujący:

1. Wojskowych		147	(22,7%)
W tem było: 34 of. szt. służby czynnej, 4 of. szt. emer., 97 of. młodszych służby czynnej, 7 of. w st. sp. i 5 podoficerów.			
2. Urzędników państw. .		277	(43,4%
Na stanowiskach kierowniczych	41		
Na stanowiskach wykonawczych	236		
3. Urzędników instytucji prywatnych . . .		56	(8,8%)
4. Utrzymujących się z wolnych zawodów . .		47	(7,3%)
W tem było:			
adwokatów	13		
lekarzy	16		
inżynierów kom., mechaników i chemików. .	18		
5. Rolników		34	(5,8%)
6. Bezrobotnych		38	(6%)
7. Innych zawodów. . .		39	(6,%)
W tem było:			
księży	1		
literatów i art. . . .	12		
przemysłowców . .	5		
kupców	7		
prac. społ.	2		
robotników	12		
razem		czł. 638	(100%)

Oprócz tego Komisja w danej chwili opracowuje:

1. Podział członków w/g miejsca urodzenia,
2. Podział członków w/g miejsca pracy,
3. Podział członków w/g wieku,
4. Podział członków w/g płci,
5. Podział członków w/g otrzymanych odznaczeń,
6. Podział członków w/g ilości lat służby w P. O. W.

Prace te zostaną ukończone w końcu bieżącego roku.

Ilość członków Zrzeszenia wzrosła do dn. 10.XI. 36 r. do liczby 725.

Sprawozdanie Komisji Historycznej

za czas od 15.XII-1935 do 10.XI-1936

Polecenie nowemu zarządowi przyspieszenia zorganizowania Komisji Historycznej dla zebrania materjałów historycznych.

Wszyscy członkowie Zrzeszenia jako karni żołnierze P.O.W. powinni złożyć sprawozdanie ze swej działalności peowiackiej.

Warunkiem przyjęcia do Zrzeszenia nowego członka jest przedstawienie raportu o jego działalności w P.O.W.

Każdy członek Zrzeszenia należy do jednego z 13 kół historycznych.

(Uchwały Walnego Zgromadzenia z 1935 r.).

Zorganizowanie kół historycznych jest konieczne dla opracowania naszej historji. Zebrany dotąd materjał jest bardzo skąpy.

Dzisiaj jeszcze łatwo możemy sięgnąć pamięcią w przeszłość, wszystko możemy opisać i uzgodnić, lecz jeżeli teraz nie zabierzemy się do opracowania naszej historji, to za lat 50 historyk ograniczy się do napisania, że istniało P.O.W. na Wschodzie ale szczegółów mieć nie będzie.

Mówiło się tak wiele o wychowaniu młodzieży, ale trzeba jej przekazać historję, przez co się utrzyma tradycję czynów peowiackich.

(Z referatu Przewodniczącego Kom. Hist. ob. J. Moszczeńskiego na Walne Zgr. 1935 r.).

Komisja Historyczna wobec nienadesłania przez członków Zrzeszenia sprawozdań i relacyj, nie mogła całkowicie wykonać swego zadania.

(Ze sprawozdania na Walne Zgromadzenie z dnia 15.XII. 1935 r.).

Walne Zgromadzenie 1935 r. potwierdza uchwałę poprzedniego Walnego Zgromadzenia o utworzeniu kół historycznych i wzywa członków do jaknajrychlejszego przedstawienia relacyj, złożenia do archiwum dokumentów i fotografij.

Celem przyspieszenia zebrania materjałów do opracowania historji P.O.W. — Wschód wszyscy członkowie jako karni żołnierze mają nadesłać w terminie 3-miesięcznym odpowiedzi na kwestjonarjusze historyczne.

Celem pozostawienia dowodów pracy P.O.W. na Wschodzie Walne Zgromadzenie zobowiązuje swych członków do podarowania wzgl. wypożyczenia (dla zrobienia fotografij) wszelkich pamiątek z pracy P.O.W. na Wschodzie dla zapoczątkowania własnego muzeum pamiątek peowiackich.

(Uchwały Walnego Zgromadzenia z 15.XII. 1935 r.).

Nie kusząc się bynajmniej na syntetyczne opracowanie właściwej historji, gdyż jeszcze nie czas po temu — Komisja Historyczna mając nie cały rok czasu, zamierza rozpocząć wstępne opracowanie zarysu kroniki historycznej P.O.W. na Wschodzie. W tym celu gros wysiłku musimy poświęcić na skrupulatne zbieranie materjałów, aby je uchronić przed niepamięcią i zagładą.

Posiadacze materjałów dokumentalnych i muzealnych winni je dla dobra ogółu podarować, względnie za pokwitowaniem wypożyczyć Komisji Historycznej dla zrobienia kopji.

Dokumenty wypożyczone zostaną bezwzględnie zwrócone w określonym czasie. Dokumenty oryginalne, wzgl. kopje, nie nadające się do wykorzystania obecnie ze względu na różne okoliczności polityczne, będą narówni z innymi materjałami złożone w Instytucie Badań Najnowszej Hist. Polski, w którym jest osobny dział K. N. 3 Instytut, jako znajdujący się pod wojskową opieką Gen. Insp. Sił Zbrojnych daje zupełną gwarancję bezpieczeństwa archiwalnego.

Koła historyczne roześlą swym członkom szczegółowe kwestjonarjusze historyczne i zajmą się zebraniem relacyj od członków.

Koła historyczne po zebraniu relacyj opracują wstępny zarys kroniki historycznej swego terenu pracy.

Prace członków kół zakończyć do jesieni 1936 roku, aby Komisja Hist. mogła w październiku i listopadzie dokonać ostatecznej redakcji „zarysu — kroniki" całej P.O.W. na Wschodzie.

Koła historyczne korzystają z wszelkiej fachowej pomocy Komisji Hist. oraz z Sekretarjatu (wysyłka i opłacanie korespondencji, druk kwestjonarjuszy i t. p.), jak również z lokalu Sekretarjatu na zebrania członków kół.

Należy zwrócić uwagę na solidne dotrzymanie przez członków Kół hist. oznaczonych terminów prac, abyśmy mogli w grudniu 1936 r. stanąć przed Walnem Zgromadzeniem z wykonanym programem. Zależy to w bardzo dużej mierze od powagi i obowiązkowości, z jaką Koła hist. i wszyscy członkowie wykonają zlecone im — choćby na pozór — najmniejsze prace.

Na dotrzymaniu terminu przez członków Zrzeszenia i wszystkie Koła budujemy cały plan naszej pracy.

(Z ref. programowego Przewodniczącego Kom. Hist. ob. A. Kubina o programie prac na 1936 r.). „Biuletyn" Nr. 1, 2, 3 — z 1.III. 1936 r.).

Komisja Hist. zwraca się z apelem do tych kół historycznych, które jeszcze się nie zorganizowały, aby to uczyniły w jaknajszybszym czasie, gdyż niewiele go już pozostało do końca roku i do nowego Walnego Zgromadzenia, przed którym musimy wystąpić z określonym dorobkiem pracy historycznej.

(Z „Biuletynu" Nr. 4, 5 — z 4.V. 1936 r.).

Najważniejszym zadaniem Kół historycznych na najbliższy okres jest zebranie ewidencji tych peowiaków K. N. 3 i sympatyków, którzy nie należą do Zrzeszenia, a byli czynnymi w pracy peowiackiej, oraz zebranie relacyj historycznych od wszystkich peowiaków K. N. 3 i sympatyków bez względu na to, czy są członkami Zrzeszenia, czy nie.

Do września b. r. winny być zebrane materjały do kroniki chronologicznej poszczególnych Kół i z tego względu konieczną jest gorliwa i terminowa współpraca wszystkich członków Zrzeszenia oraz oddziaływanie przez nich na nieczłonków, aby nadesłali relacje do końca sierpnia...

...gdyż od tego będą zależeć wyniki rozpoczętej pracy".

(Z półrocznego sprawozdania Przew. Kom. Hist. zamieszczonego w „Biuletynie" Nr. 6, 7 — z 4.VII 36).

Instrukcja Zarządu Zrzeszenia dla delegatów w terenie: . . . .

w zakresie prac historycznych:

1) ułatwienie członkom pisania relacji,

2) zbieranie i dostarczanie Komisji Historycznej materjałów o K. N. 3, jak dokumentów, fotografij, lub przedmiotów, mających wartość dla prac historycznych, względnie dla muzeum pamiątek K. N. 3,

3) przesyłanie do Kom. Hist. wszelkiej prasy i publikacyj miejscowych, mających znaczenie dla historji K. N. 3.

(Z „Biuletynu" Nr. 6—7 za VI — VII. 36).

Nadsyłanie sprawozdań historycznych z pracy peowiaków może dać materjał do historji P.O.W. — Ob. prezes Zrzeszenia zaapelował do delegatów by w zrozumieniu ważności sprawy dopilnowali wszystkich członków swego skupienia i tym samym dopełnili obowiązku utrwalenia historji prac P.O.W. na Wschodzie.

(Z przemówienia prezesa ob. T. Schaetzla na zjeździe delegatów w Krakowie w w dniu 20.IX. 36 r.).

Koła mają zakończyć swe prace do dnia 17.XI. b. r., aby zdążyć z wydrukowaniem zarysu kroniki historycznej K. N. 3 na Walne Zgromadzenie. Komisja wyda drukiem zarys kroniki historycznej tych Kół, które ją opracują do dnia 17.XI.

(Z przemówienia przew. Kom. Hist. na zebraniu przewodniczących kół historycznych w dniu 13.X. 1936 r.).

Prezes Zrzeszenia ob. T. Schaetzel w dłuższym przemówieniu podkreślił wagę prac. Kom. Hist. Prace te, o ile będą oparte na relacjach uczestników opisywanych czynów i wydarzeń, będą cennym dorobkiem, z którego niewątpliwie chętnie skorzystają przyszli historycy przy badaniach okresu, z którym związana jest działalność P.O.W. na Wschodzie.

Prac tych nikt za nas nie może wykonać i nie wykona!

Przełamujcie opory, egzekwujcie relacje i dokumenty!

(Z przemówienia ob. prezesa Zrzeszenia na zebraniu przewodn. Kół Hist. z 13.X. 36).

———

Jak z powyższego zestawienia faktów wynika, Walne Zgromadzenie, Prezes Zrzeszenia, Zarząd i Komisja Historyczna — włożyły w organizację prac historycznych wiele wysiłku, stwarzając możliwie dogodne warunki organizacyjne dla pracy Kół Historycznych i członków Zrzeszenia.

Wyciągi powyższe z zebrań, przemówień i t. p. nie były i nie są suchą „literaturą“ lecz żywemi wytycznemi, wskazującemi etapy i sposoby realizacji naszych prac historycznych w myśl ogólnych pragnień, wyrażanych przez wszystkich bez wyjątku Peowiaków.

Wykonanie własnych uchwał Walnego Zgromadzenia właściwie nie powinno było natrafiać na większe przeszkody, a jednak natrafiło na nieprzewidzianą przeszkodę, t. j. brak dobrej woli i „wstrętopis“ ze strony członków.

Ten brak dobrej woli objawił się zaraz po Walnem Zgromadzeniu przedewszystkiem w biernem nastawieniu członków wobec Komisji Historycznej, która w dążeniu do realizacji uchwał zabrała się z całą energią do planowej roboty (patrz „Biuletyn“ 1, 2, 3), w której miast żywego poparcia spotkała ogólną bierność: organizacja Kół Historycznych postępowała bardzo powoli, a nawet dotąd jeszcze nie można było zorganizować wszystkich zarządów kół, nie mówiąc o ścisłem zrzeszeniu się członków w kołach i solidnem zmontowaniu prac historycznych w poszczególnych referatach kół.

Zmieniali i zmieniają się wciąż referenci okresowi i terenowi, co jest najszkodliwszym objawem dla prac historycznych, które wymagają stałej ciągłości i tego samego kierownictwa. Koła zawiązane „ze słomianym zapałem“ upadały, tworzyły się inne zarządy i w rezultacie z tego powodu dotychczas 2 są niezorganizowane (Odesa i Płoskirów — Kamieniec), niektóre istniejące pracują źle, obok kilku, które funkcjonują dobrze i realizują nakazany program.

Dezyderaty ogólne Komisji: potrzeba jest jeszcze kilku energicznych przewodniczących kół i sporo chętnych i uzdolnionych członków do pracy nad poszczególnymi okresami, wzgl. odcinkami terenowymi. Członkowie tacy są, lecz nie zgłaszają się. Winni to uczynić przynajmniej teraz i to zaraz po Walnem Zgromadzeniu, aby dłużej nie marnować czasu.

Wspomniany „wstrętopis“ czy też „piórowstręt“ członków polega na tem, że gros nie zastosowało się do własnych uchwał Waln. Zgr. 1933 i 1935 r. i nie złożyło żądanych relacyj — i tak: *).

Z Koła Petersburg — wpłynęło relacyj + — 20% ogólnej ilości członków.

Z Koła Moskwa — wpłynęło relacyj + — 30% ogólnej ilości członków.

Z Koła Białoruś — wpłynęło relacyj + — 30% ogólnej ilości członków.

Z Koła Charków, Rostów, Kaukaz— wpłynęło relacyj + — 45% ogólnej ilości członków.

Z Koła Rostów — wpłynęło relacyj + — 45% ogólnej ilości członków.

Z Koła Odesa — koło niezorganizowane.

Z Koła Kijów — brak sprawozdania.

Z Koła Berdyczów, Żytomierz — brak sprawozdania.

Z Koła Białacerkiew — brak sprawozdania.

Z Koła Winnica — wpłynęło relacyj + — 30% ogólnej ilości członków.

Z Koła Równe—Brody — wpłynęło relacyj 25%.

Z Koła Płoskirów, Kamieniec — koło niezorganizowane.

Z Koła Humań — wpł. rel. + — 30% ogólnej ilości członków.

Z Koła Baon Szturmowy — ma gros relacyj potrzebnych do swej pracy historycznej.

Procent brakujących relacyj zwiększy się jeszcze, gdy doliczymy doń brakujące relacje peowiaków, nie należących do Zrzeszenia.

Komisja Hist. Zarządu prosi Walne Zgromadzenie o wypowiedzenie się drogą dyskusyj i wniosków co do zastosowania ewentualnych rygorów wobec członków, którzy dotąd nie złożyli relacyj.

Oczywiście, że brak relacyj jest głównym powodem trudności i osłabienia tempa pracy w kołach, które z tego powodu nie mogą rozpocząć opracowania kroniki historycznej.

Zebranie relacyj od peowiaków i sympatyków jest podstawowym wstępem do prac o historji K. N. 3, gdyż relacje te przeważnie muszą nam zastąpić materjał dokumentalny, którego mamy znikomą ilość w naszem archiwum, bowiem charakter naszych prac konspiracyjnych w terenie przeważnie wykluczał tworzenie jakichś kancelaryj, wzgl. archiwów.

Relacje członków, jako materjał zasadniczo *poufny* po ich wykorzystaniu przez Koła i Komisję Hist. będą posegregowane i *złożone w Inst. Badań N. H. P. na stałe, w odpowiednich teczkach dla przyszłych historyków, za odpowiedniem zabezpieczeniem.*

Wszyscy więc członkowie winni nadesłać do swych kół, wzgl. wprost do Komisji Hist. Zarządu (gdy odnośne koła nie są jeszcze zorganizowane) — szczegółowe odpowiedzi na osobnym arkuszu dla każdego pytania, zawartego w kwestjonarjuszu swego koła. Gdy koła nie mają własnych kwestjonarjuszów — do czasu ich ułożenia wzorować się na kwestjonarjuszach innych kół.

Przy pisaniu relacyj należy trzymać się następujących zasad:

1) *relacja* jest to zwięzłe sprawozdanie uczestnika o wypadku, wzgl. wypadkach, *w których brał osobiście udział* w odróżnieniu od raportu, który podaje rzeczy ogólne.

2) Cechą relacji jest jej *bezpośredniość.* Piszący powinien oderwać się od obecnej doby i obecnych warunków pracy oraz wżyć się po raz wtóry w opisywany okres i wiernie przedstawić

———

*) Uwaga: ze względu na to, że dn. 17.XI. 36 odbyło się miesięczne zebranie przewodniczących Kół Hist. — przeto wyniki pracy Kół w ostatnim czasię — podane są oddzielnie.

wypadek — zdarzenie — akcję, ze wszystkiemi charakterystycznemi cechami tak dodatniemi, jak ujemnemi. Nie pomijać rzeczy t. zw. przykrych lub nieprzyjemnych. Tak samo nie pomijać wydarzeń nieudałych i nie ukrywać powodów nieudania. Przyszły historyk będzie miał więcej zaufania do takich relacyj.

3) Relacje zbiorowe są niecelowe, gdyż historja pracy jednostek oddaje zarówno wysiłek rozkazodawczy, jak i trud wykonania oraz szare codzienne zmagania się z przeciwnościami.

4) Nie silić się na ogólnikowe opracowania o wszystkiem, co się wie ze słyszenia.

5) Dawać nie skażony lecz prosty i rzetelny obraz współczesnych wydarzeń i swej pracy, gdyż wszelkie upiększenia stylowe są dla historyka bezwartościowe i nie będą wykorzystane.

6) Pisać szczerze i ze *stanowiska zajmowanego wówczas, a nie później lub obecnie*. Przy pisaniu odsunąć z pamięci tę wiedzę i te wiadomości, jakie ma się dzisiaj o danej sprawie, *a pisać z tym zasobem wiedzy i wiadomości, jakie się posiadało wówczas*. Pojedyńcze i szczere relacje szerokiej rzeszy członków odtworzą nam wiernie prawdziwą pracę naszych najniższych komórek organizacyjnych, gdyż rozkazy, raporty, czy meldunki Komendy Naczelnej, jako ujmujące pewną całość, nie wnikają w szczegóły i tem samem nie podają tych drobiazgowych zdarzeń, które towarzyszyły wykonywaniu danych rozkazów.

7) Uwzględniać elementy czasu, miejsca oraz warunków lokalnych pracy (sytuacja polityczna środowiska, warunki gospodarcze, opis okręgu, odcinka czy miasta pod względem politycznym, gospodarczym, gdyż o tych szczegółach przyszły historyk nie będzie miał pojęcia). Rzeczy te dla nas dziś „nieważne" — mogą być ważnemi dla przyszłych historyków. Gdy nie pamiętamy daty dokładnej, podać ją choć w przybliżeniu według miesięcy; określić adresy oraz punkty w terenie np. według mapy, gdzie powstało dane wydarzenie czy wypadek.

8) Podawać wszystkie możliwe nazwiska świadków wydarzeń, aby przy pomocy relacyj wtórnych uzyskać od nich uzupełniające oświetlenie faktów. Zeznania są bardzo ważne dla wszystkich historyków.

9) Pisać też o wydarzeniach z terenu innego koła, w których chwilowo się brało udział. Powyższe wiadomości zostaną przekazane właściwemu kołu do wykorzystania.

10) Dołączać dokumenty czy fotografje, opatrując je komentarzami co przedstawiają i zaznaczając, czy mają być zwrócone, czy nie.

———

Tak napisane relacje będą miały dla historyka obecnego i przyszłego duże znaczenie jako źródła. Pozwolą one na wniknięcie w istotę akcji i umożliwią ustalenie jej faktycznego przebiegu. Ułatwią też wniknięcie w istotę ducha działającego, a niejednokrotnie usprawiedliwią i wyjaśnią nieudałe rezultaty danego wydarzenia.

Każda szczera relacja, czy to komendanta okręgu, odcinka, placówki, czy zwykłego jej członka-wykonawcy jest bezcennem źródłem, gdyż odtworzy nam kulisy danej sprawy i te szczegóły, które pominięto w oficjalnych rozkazach, raportach czy meldunkach.

Po zestawieniu relacyj i ich wykorzystaniu przez koła i Komisję wyjdą *luki* w wiadomościach, powstałe czy to skutkiem zaginięcia materiału lub nieistnienia takowego wogóle z powodu specjalnych warunków konspiracyjnego systemu rozkazodawstwa i meldunków. Luki te musimy wypełnić relacjami dodatkowemi. Będzie to dotyczyło pracy osób zwłaszcza już nieżyjących.

Poza temi pracami organizacyjnemi Komisja Historyczna według uchwały Walnego Zgromadzenia w 1935 r. zaangażowała stałego pracownika oraz maszynistkę, opłacanych przez Zarząd, celem ostatecznego uporządkowania archiwum K. N. 3 w Inst. B. N. H. P. i nadania charakteru ciągłości i systematyczności pracom nad historją K. N. 3. (Ob. Pytlasiński Roman i ob. Kuhnke Irena).

Organizacja Komisji Hist. jest następująca: Przewodniczący, Sekretarz, Sekcja Kół Hist., Sekcja opracowań i Sekcja archiwalno-muzealna.

Program na przyszły rok pozostaje ten sam (patrz „Biuletyn" 1, 2, 3 (36), t. j.:

1) praca nad kroniką hist. wewnątrz kół hist. przy wykorzystaniu poza relacjami członków, materjałów odznaczeniowych. Drukować urywki opracowań lub większe całości w „Biuletynie".

2) Zorganizować właściwe archiwum K. N. 3 przy I. B. N. H. P. (stały pracownik i maszynistka do robienia odpisów, wyciągów, zbierania relacyj autoryzowanych i wogóle skatalogowanie posiadanego materjału.

3) Zapoczątkować muzeum pamiątek, wydzielając doń niektóre materjały z obecnego archiwum i uzupełniając je darami członków.

4) Ruszyć opracowania monograficzne o charakterze popularnym dla młodzieży celem przekazania jej naszych tradycyj. Urywki drukować w „Biuletynie" dla ożywienia jego treści.

Prace ad 2) i 4) będą możliwe w całej pełni dopiero po zebraniu wśród członków odpowiedniego materjału.

Wobec stwierdzonej bierności ogółu członków, wykonanie jakiejkolwiek pracy w określonym terminie jest niemożliwem.

Ogrom włożonego dotąd wysiłku organizacyjnego Zarządu i Komisji, stoi w minimalnym stosunku do osiągniętych rezultatów.

Komisja Historyczna prosi tych wszystkich obywateli, do których Zarząd wystosował (względnie w przyszłości wystosuje) specjalne pisma o użyczenie do wglądu posiadanych materjałów — *aby nie zwlekali z odpowiedziami.*

Prace nad historją różnych organizacji niepodległościowych są już daleko naprzód posunięte, tak że faza I. i II., t. j. zebranie i segregacja materjałów oraz ułożenie zarysu kroniki historycznej zostało już zakończone.

Ponadto ustalono gdzieniegdzie i tekst pierwszej redakcji właściwego zarysu historji.

Analogicznie przedstawiała by się praca nad historją K. N. 3, gdyby członkowie więcej obowiązkowo ustosunkowali się do własnych uchwał. W tym wypadku dalsza praca historyczna, po opracowaniu Kroniki Historycznej przedstawiała by się następująco:

Faza III. Opracowanie pierwszej redakcji Zarysu Historji K. N. 3 drogą rozszerzenia poprzednio opracowanej kroniki historycznej. Opracowanie to wynosiłoby około 2.000 stron maszynopisu i byłoby w poszczególnych fragmentach drukowane w „Biuletynie" i omawiane na zebraniach. Kilka egzemplarzy maszynopisu zostałoby rozesłane do wybitniejszych osobistości K. N. 3 oraz innych instytucyj i czynników zainteresowanych z prośbą o opinję i zwrot ze swymi uwagami w określonym terminie.

Faza IV: Przepracowanie ponowne pierwszej redakcji po zwrocie egzemplarzy wysłanych do opinji i sporządzenie drugiej redakcji. Nastąpiłoby ścięcie rozdziałów zbyt rozwlekłych, rewizja słuszności podziału na rozdziały, okresy i tereny oraz ewentualne uzupełnienia według wskazówek opinjodawców. „Ubranie" tak sporządzonej drugiej redakcji w mapy, szkice, dokumenty i fotografje oraz przesłanie całego opracowania do wtórnej opinji wyżej wymienionych osobistości i instytucji.

Faza V: Trzecia rewizja opracowania, po zwrocie tegoż od opinjujących, i sporządzenie ostatecznej redakcji „Zarysu Historji K. N. 3" celem przedstawienia jej Komendantowi Głównemu P.O.W. Obywatelowi Marszałkowi Śmigłemu-Rydzowi z prośbą o zatwierdzenie.

Naturalnie, że członkowie Zrzeszenia będą informowani o postępach tych prac drogą referatów na zebraniach oraz przez „Biuletyn".

Ażeby więc historja mogła przejść przez tak poważny filtr, musimy rozporządzać sporą ilością materjału. Tak np. pierwsza redakcja zarysu historji jednego z pułków legjonowych wynosiła około 1800 stron pisma maszynowego, a po przeróbce — w drugiej redakcji, liczyła już tylko 1200 stron.

Co do otrzymania tego materjału (relacje, dokumenty) — jeszcze wierzymy w członków, — „gdyż nikt za nas tego zrobić nie może — i nie zrobi".

Sprawozdanie z ostatniego zebrania miesięcznego Przewodniczących Kół z dn. 17.XI. 36. zamieszcza się na innem miejscu.

Sprawozdanie Kom. Odznaczeniowej

za czas od 1 stycznia do 15 listopada 1936 r.

Skład Komisji Odznaczeniowej:

Prezes — major Zagórski,

Sekretarz — Zadrożny Stanisław.

Członkowie:

major Dąbrowski, Piechowska Władysława, inż. Milanowski Władysław, poseł Wanke Bronisław, poseł Hanebach Antoni.

W początku kadencji prezesem był ob. major Szczakowski Stanisław, jednak z powodu wyjazdu z Warszawy wycofał się z prac komisji. Po ustąpieniu ob. majora Szczakowskiego obejmuje przewodnictwo ob. poseł Wanke Bronisław, który ze względu na nawał pracy w Sejmie rezygnuje z prezesury, pozostając nadal członkiem Komisji, przewodnictwo zaś obejmuje ob. major Zagórski.

Komisja odbyła ogółem 10 posiedzeń: 1 — organizacyjne, 8 — na rozpatrzenie wniosków na odznaczenia niepodległościowe i 1 — na rozpatrzenie wniosków na Krzyż P. O. W.

A. Odznaczenia niepodległościowe.

W okresie sprawozdawczym wpłynęło wniosków 115 z których załatwiono definitywnie 97, kwalifikując je na:

Odznaczenie Krzyżem Niepodległości — 6. Odznaczenie Medalem Niepodległości — 25, w tem za współpracę 10. Odmownie — 66

Z wniosków załatwionych odmownie Komisja stwierdziła w 31 wypadkach, że osoby, które pisały życiorysy wogóle w P.O.W. K N. 3 nie były, zaś 27 wniosków przesłała do innych komisyj.

Pozostałe nierozpatrzone wnioski częściowo są jeszcze w opracowaniu u referentów, częściowo zaś czekają na przysłanie przez zainteresowanych uzupełniających materiałów.

Sprawozdanie to nie obejmuje korespondencyj wysyłanej przez Komisję do osób zainteresowanych w celu uzupełnienia materiałów, względnie wyjaśnień do wniosków, jak również korespondencyj dotyczącej opinii osób, na które we wnioskach powołują się — ponieważ korespondencja wysyłana i otrzymywana otrzymuje Nr. identyczny z numerem wniosku, specjalnej zaś kontroli pism wysłanych i otrzymywanych Sekretariat Komisji nie prowadzi.

Ogółem Komisja odznaczeniowa Zrzeszenia przepracowała 3.263 wniosków odznaczeniowych.

B. Odznaczenia Krzyżem P. O. W.

Po zakończeniu prac nad wnioskami na odznaczenia niepodległościowe komisja przystąpiła do prac związanych z nadaniem Krzyża P. O. W. Nawiązano ścisły kontakt z kapitułą Krzyża P. O. W., która przekazała do Komisji Odznaczeniowej Zrzeszenia wszystkie wnioski złożone bezpośrednio do kapituły przez zainteresowanych b. członków P. O. W. K N. 3, w celu ich opracowania i zaopinjowania. Wobec powyższego wpływ wniosków na Krzyż P. O. W. wzrósł do liczby 361.

Z powyższych wniosków Komisja załatwiła definitywnie 20 wniosków, z których zakwalifikowała pozytywnie 19, a negatywnie (odmownie) 1.

Obecnie Sekretariat Komisji Odznaczeniowej Zrzeszenia pracuje nad uporządkowaniem materiałów (wniosków) otrzymanych z kapituły Krzyża P. O. W., porównaniem z kartoteką i przygotowaniem materiałów do rozesłania nowych blankietów b. członkom P. O. W. — K. N 3, którzy złożyli wnioski do kapituły Krzyża P. O. W. na starych nieaktualnych formularzach.

W miarę przygotowania materiałów. Komisja Odznaczeniowa nadal odbywać będzie posiedzenia tak, że liczba załatwionych wniosków do Zjazdu, t. j. do 6 grudnia r. b. będzie znacznie wyższa od cyfr podanych w niniejszym sprawozdaniu.

Sprawozdanie Komisji Samopomocy

za czas od 15.XII-1935 do 1.XI-1936

Komisja Samopomocy pracowała w składzie:

Przewodnicząca ob. M. Chojnacka.

Zast. Przewodniczącej ob. H. Hermanowski.

Sekretarka ob. H. Ptaszkowska.

Od czerwca w skład Komisji wszedł ob. inż. Zambrzycki, od m-ca września dokooptowano ob. E. Pachlewskiego.

Prace swe Komisja starała się wykonywać drogą osobistych kontaktów oraz interwencyj, ew. w razie niemożności załatwienia sprawy w ten sposób, w drodze korespondencyjnej lub też telefonicznie.

Interwencje osobiste, ze względu na trudność załatwiania tych spraw w godzinach urzędowych członków Komisji, nie mogły być tak liczne, jakby tego niejednokrotnie sprawy wymagały.

Przed nadaniem sprawie właściwego biegu, Komisja starała się zebrać dokładne informacje o petencie. W pierwszym okresie działalności, przed zorganizowaniem sieci delegatów terenowych Zarządu Zrzeszenia, powyższe nasuwało poważne trudności, absorbując znacznie członków Komisji i utrudniając załatwienie sprawy. Obecnie, dzięki powołaniu delegatów terenowych, kwestia ta została znacznie ułatwiona.

Zaznacza się, że Komisja Samopomocy, ze względu na jej charakter, nie odmawiała pomocy nawet w wypadkach stwierdzenia ujemnych momentów w przeszłości członków Zrzeszenia i naogół, przedstawiając jasno sprawę, spotykała się ze zrozumieniem strony czynników decydujących.

Niezależnie od załatwiania spraw napływających ze strony zrzeszonych, Komisja czyniła starania dotarcia ze swej strony do członków Zrzeszenia potrzebujących pomocy, a niezgłaszających się o nią.

Wyniki pracy Komisji są trudne do zilustrowania cyfrowo, gdyż wiele zabiegów i starań nie ewidencjonowano, poza tym nie wszyscy interesanci Komisji uważali za właściwe zawiadomić Zrzeszenie o pomyślnym dla nich rezultacie starań Komisji.

Szeroki zakres prac Komisji da się podzielić na poszczególne działy, w których miały one przebieg i wyniki następujące:

I. POMOC BEZROBOTNYM.

W okresie sprawozdawczym Komisja zewidencjonowała członków Zrzeszenia, poszukujących pracy:

35.

Interwenjowano w sprawach tych ogółem (listownie, osobiście lub też telefonicznie)

ca 206 razy

w czem interwencji osobistych — 26.

Nie we wszystkich wypadkach Komisja otrzymała zawiadomienie ze strony właściwych urzędów lub też zainteresowanych o załatwieniu sprawy.

Uzyskało pracę przy pomocy Komisji:

11 osób.

Odmownie załatwiono:

6 osobom.

Reszta znajduje się w toku załatwienia, wzgl. brak wiadomości o ich załatwieniu.

II. POPRAWA WARUNKÓW (INTERWENCJE).

W przytoczonym okresie wpłynęło podań w sprawach stabilizacji, o przeniesienie, przeszeregowanie i t. p.

ogółem 55.

W sprawach tych interwenjowano: (osobiście, listownie, telefonicznie)

ogółem 94 razy.

Pozytywnie załatwiono

8 członkom.

Zasięgnięto i udzielono petentom potrzebnych informacyj:

29.

W tych sprawach otrzymano odpowiedzi odmownych

4.

III. ZAOPATRZENIE EMERYTALNE.

O zaopatrzenie z tytułu podań działalności niepodległościowej wpłynęło podań:

13.

Pouczono zainteresowanych:

6.

Załatwiono pozytywnie:

1.

Znajduje się w Min. Skarbu:

4.

Reszta w załatwieniu.

IV. KONCESJE.

Wpłynęło podań:

7

załatwiono:

2.

Odmówiono poparcia w tej sprawie:

1.

Odmownie załatwiono przez Izbę Sk.:

1.

V. ZAPOMOGI.

Na wniosek Komisji Samopomocy Zarząd Zrzeszenia udzielił zapomóg: 13 członkom

na sumę zł. 1.080.

VI. POŻYCZKI.

Na wniosek Komisji Samopomocy Zarząd Zrzeszenia udzielił pożyczek: 9 członkom

na sumę zł. 1.125.

W jednym wypadku odmówiono pożyczki.

Sprawozdanie Komisji Życia Towarzyskiego

za czas od 1.XI-1935 do 10.XI-1936

Prace Komisji Towarzyskiej wzięło na siebie Koło Peowiaczek.

W wymienionym okresie w myśl uchwały Zarządu organizowane były raz na miesiąc zebrania towarzyskie członków za wyjątkiem miesięcy letnich (lipiec, sierpień i wrzesień) ogółem 9 zebrań.

Zebrania te połączone były z referatami.

Poruszane były następujące tematy:

1. Prace komisji historycznej — ob. Kubru i ob. Dłużniakiewicz.
2. Wrażenia z pobytu we Francji — ob. Jędrzejewicz.
3. Zagadnienie oświatowe — ob. Kudelska.
4. Zagadnienie polityki polskiej zagranicznej — ob. Tadeusz Schaetzel.
5. Polityka wewnętrzna Państwa w chwili obecnej — ob. Adam Koc.
6. Systemy walki z bezrobociem — ob. Mikołaj Dolanowski.

Jeden wieczór poświęcony był „dzikiej dyskusji", w czasie której poruszał każdy najbardziej go interesujące zagadnienia — dyskusję prowadził ob. Tadeusz Schaetzel.

Zorganizowane było również zebranie dla dzieci naszych członków z referatem ob. Rayskiej „Polska należy do Was".

Przeciętna frekwencja na zebraniach towarzyskich 40 — 50 osób.

Początkowo zebrania odbywały się w lokalu Związku Osadników, następnie uzyskano lokal w Stowarzyszeniu „Zarzewie". Wszelkie koszty połączone z urządzeniem zebrań jak: porto pocztowe, lokal, usługa i herbatka pokrywane były z opłat za wejście.

Sprawozdanie Komisji Dochodów Niestałych

Komisję prowadziła ob. Piechowska Władysława wspólnie z ob. Stanisławem Bem - Szklarskim i ob. Ignacym Kąsielem przy ścisłej współpracy Koła Peowiaczek.

Urządzono loterję fantową i koncert prof. Józefa Turczyńskiego.

Ogólny dochód wyniósł zł. 560.95 gr.

Sprawozdanie Skarbnika

za czas od 16 listopada 1935 do 1 listopada 1936 r.

Bilans brutto na dzień 1 listopada 1936 r.

	Rachunek	Winien		Ma	
1.	Kasa	269	78		
2.	Rach. bieżący w P. K. O.	4808	59		
3.	Urządzenia i ruchomości	205	—		
4.	Dłużnicy i wierzyciele	2536	—		
5.	Koszty administracji	5063	40		
6.	Zapomogi	1080	—		
7.	Sumy przechodnie			3120	—
8	Składki członkowskie			5879	82
9.	Subsydia i ofiary			4401	—
10.	Dochody niestałe			561	95
		13962	77	13962	77

Zestawienie wpływów i wydatków od dnia 16 listopada 1935 do 1 listopada 1936 r.

Wpływy:

		Wpłynęło		Preliminowano		+ nadwyżka — niedobór	
1.	Kasa z dn 15/II-1935 r.	101	66	—	—	—	—
2.	P.K.O. „ „ „	429	85	—	—	—	—
3.	Składki członkowskie	5127	74	8500	—	— 3372	26
4.	Subsydia i ofiary	4841	—	200	—	+ 4641	—
5.	Dochody niestałe	561	95	—	—	+ 561	95
6.	Opłaty manipulacyjne	200	08	150	—	+ 50	08
7.	Zwrot pożyczek	152	74	600	—	— 447	26
8.	Sumy przechodnie	3053	—	—	—	—	—
9.	Różne	15	—	—	—	—	—
		14483	02	9450			

Analizując pozycje wpływów należy zwrócić uwagę na „Składki członkowskie" (poz. 3-cia zestawienia), których niedobór wynosi zł. 3372,26, t j. 40% przewidywanych w budżecie za 1936 r. wpływów (3372,26 : 8500 = 40%). Niedobór ten pokryty został nadwyżką wpływów z „Subsydjów i ofiar" (poz. 4-ta zestawienia) i dla tego tylko budżet mógł być przez Zarząd wykonany. W przyszłości jednak Zarząd nie może liczyć na tak poważne wpływy z subwencji i jeżeli członkowie nie zaczną bardziej regularnie płacić składek, układanie preliminarzy budżetowych będzie fikcją.

Dla porządku stwierdzić należy, że w porównaniu z rokiem sprawozdawczym 1933/5 wpływy ze składek członkowskich wzrosły o 10%.

Składki zaległe w dniu 1 listopada r. b. wynosiły zł. 19500.

Wreszcie w pozycji 8 „Sumy przechodnie" mieszczą się:

jako fundusz Komitetu wykupienia domu w Tarczynie, gdzie poległ ś. p. płk. Lis-Kula	Zł. 2940.—
jako rezerwa na komorne za październik 1936 r.	„ 100.—
różne drobne wpływy	„ 13 —
Razem	Zł 3053.—

Wydatki:

	Wykonano		Preliminowano		+ zaoszczędz. — przekrocz.		
Koszty zjazdu 1935 r.	740	95	—	—		—	—
Lokal	1085	80	1200	—	+	104	20
Pomoc kancelaryjna	1250	—	1200	—	—	50	—
Materjały piśmienne	525	20	500	—	—	25	20
Porto	996	69	1000	—	+	3	31
Zebrania i odczyty	6	60	300	—	+	293	40
Przejazdy	238	65	300	—	+	61	35
Wydawnictwa (biuletyn)	1246	07	1500	—	+	259	93
Zapomogi	1120	—	3100	—	+	515	—
Pożyczka	1465	—					
Ofiara na dom w Tarczynie	100	—	—	—	—	100	—
Ruchomości	46	—	—	—	—	46	—
Różne (wtym wycieczka na Sowiniec zł. 302,94)	583	69	350	—	—	233	69
	9404	65	9450	—			
Stan kasy na dz. 1 XI-36	269	78					
P. K. O.	4808	59					
	14483	02	9450	—			

Uwaga: Koszty zjazdu 1935 r. Zł. 740,95 (poz. 1) nie były przewidziane w preliminarzu budżetowym na r. 1936.

Projekt preliminarza budżetowego za okres od 1/XI-36 do 1/III-38 r.

Dochody:

I Dochody stałe wewnętrzne.

- a) ze składek bieżących . Zł. 5300
- „ „ zaległych . „ 1350 Zł. 6650
- b) wpisowe od nowowstępujących członków . . Zł. 150
- c) składki od tychże człon. „ 350 „ 500
- d) Opłaty manipulac. za załatw. spraw niečzłonkow. „ 200
- e) Zwrot pożyczek . . . „ 1600 Zł. 8950

II Dochody stałe zewnętrzne.

- a) różne imprezy i subwen. Zł. 4000
- b) za ogłoszenia w biulet. „ 750 „ 4750

III Pozycje specjalne:

Niedobór budżetowy z nadwyżki kasowej . . . „ 400

Zł. 14100

Wydatki:

I Wydatki administracyjne:

- a) Lokal . . . . Zł. 2150
- b) Pomoc kancelaryjna . . . . „ 1600
- c) Ks buchalt. i materj. piśm. . . „ 650
- d) Porto . . . . „ 1350
- e) Przejazdy . . . . „ 300 Zł. 6050

II Wydatki rzeczowe:

- a) Koszty Walnego Zjazdu . . . „ 600
- b) Biuletyn . . . . „ 1300
- c) Zapomogi i pożyczki . . . . „ 2600
- d) Różne . . . . „ 350 „ 4850

III Prace specjalne:

Prace historyczne . . . . . . „ 3200

Zł. 14100

Sprawozdanie Komisji Prasowo-Propagandowej

Pierwszy numer Biuletynu ukazał się w m. styczniu 1933 r. z racji Zjazdu i odsłonięcia pomnika b. Komendanta P. O. W. K. N. 3, ś. p. płk. Lisa Kuli.

Wówczas to powstała myśl wydawania Biuletynu, będącego łącznikiem między b. członkami Zrzeszenia i informującego o wszystkich zamierzeniach i pracach organizacji.

Od tego czasu Biuletyn wychodzi kilka razy do roku. W r. 1933 Zarząd Zrzeszenia wydał 3 numery Biuletynu poruszając w nich najaktualniejsze zagadnienia.

W r. 1934 Zarząd wydał 2 nakłady Biuletynu poświęcone całkowicie 15-leciu śmierci pułkownika Lisa Kuli. Biuletyn ten o objętości 20 kolumn został wydany w większym nakładzie przez wzgląd na zamówienie 10 tysięcy egzemplarzy przez Ministerstwo Oświaty, celem rozesłania do szkół.

Pierwszy nakład został wyczerpany wobec czego Zarząd Zrzeszenia przystąpił do wydania nakładu drugiego, lecz i ten nakład ze względu na kult, jaki młodzież żywi dla czynów niepodległościowych bohatera narodowego, ś. p. płk. Lisa Kuli — został całkowicie wyczerpany.

Od tego czasu w wydawaniu Biuletynu zachodzi dłuższa przerwa.

Wznowienie Biuletynu nastąpiło dopiero w r. bieżącym. Obecny Zarząd Zrzeszenia realizując uchwały członków Zjazdu Zrzeszenia postanowił wznowić wydawanie Biuletynu.

W pierwszym kwartale r. b. wychodzi pierwszy numer sprawozdawczy Biuletynu. Numer ten zawiera sprawozdanie ze Zjazdu członków Zrzeszenia w Krakowie, celem złożenia hołdu prochom Marszałka, artykuł poświęcony 17-tej rocznicy świetlanej pamięci, ś. p. ppłk. Lisa Kuli. Reszta numeru mieści w sobie drobiazgowe sprawozdanie ze Zjazdu naszej organizacji.

W maju r. b. ukazuje się numer drugi z podobizną Komendanta na okładce. Numer ten zawiera program uroczystości przeniesienia Serca Komendanta na Rossę, odezwę Zarządu Zrzeszenia do członków o obowiązkach naszych, jako wykonawców Wielkiego Testamentu Komendanta, wiersz redaktora „Polski Zbrojnej", ob. Adama Kowalskiego, p. t. Żołnierzom Wódz dał Serce.

Następnie kilka myśli Komendanta z Jego Mów i Rozkazów, odpis rozkazu p. Ministra Spraw Wojskowych, gen. dyw. Tadeusza Kasprzyckiego, p. t.: W obronie dobrego imienia ś. p. gen. bryg. Stachiewicza; ś. p. płk. Lisa Kuli i ś. p. płk. Barthel de Waydenthala.

Trzeci numer ukazał się w lipcu. Na okładce zamieszczona została podobizna obecnego Marszałka Śmigłego Rydza, następnie sprawozdanie z XIII Walnego Zjazdu Delegatów Związku Legionistów, na którym z woli Wodza Naczelnego, Marszałka Śmigłego-Rydza powołany został na Komendanta Zw. Leg. płk. Adam Koc, artykuł peowiaczki obywatelki Kuszelewskiej - Rayskiej, skierowany do młodzieży p. t.: „Polska jest Wasza". Dalszą część Biuletynu wypełniają sprawozdania i aktualne zagadnienia dotyczące spraw zaopatrzenia naszych członków.

Wreszcie w październiku wychodzi numer czwarty poświęcony akcji pomocy zimowej.

Numerem obecnym grudniowym zamykamy rok sprawozdawczy pisma.

Biuletyn wydawany jest przez komitet redakcyjny pod kierownictwem ob. kp. Mieczysława Januszewskiego w składzie ob. ob: kpt Adama Kubina, posła Bronisława Wanke, H Hermanowskiego, Fr Dziubińskiego i St. Ożarowskiego.

Bieżące prace Komisji Historycznej

Na ostatnim miesięcznym zebraniu przewodniczących Kół, odbytym w dniu 17.XI. 1936 r., sprawozdania z prac historycznych złożyły następujące Koła:

PETERSBURG.

P. Sprawozdawca—ob Wojciech Stopczyk delegat Komitetu Studiów Ruchu Niepodległościowego i Życia Polskiego na Wschodzie.

Staraniem Komitetu zostały zebrane w latach 1934 i 1935, częściowo 1936 materiały historyczne i relacje dotyczące konspiracyjnej akcji wojskowo-niepodległościowej ze szczególnym uwzględnieniem Petersburga. Na podstawie zebranych dotychczas materiałów została opracowana, aczkolwiek z lukami jeszcze, kronika P.O.W.K.N. Petersburg, tj. do połowy 1918 roku. Obecnie przystąpiono do opracowania monografii.

KOŁO LEWOBRZEŻNA UKRAINA — DON — KAUKAZ.

Sprawozdawca — przewodniczący Koła ob. mjr. Dłużniakiewicz Tadeusz.

W maju 1933 r. opracowano szematyczny program pracy historycznej byłych członków P. O. W. lewobrzeżnej Ukrainy, Donu i Kaukazu i rozdano go osobom interesującym się pracami Koła. O zorganizowaniu się Koła i o konieczności składania własnych relacyj z przebiegu służby w P.O.W. podano komunikat do wszystkich peowiaków terenu w „Biuletynie" Nr. 1—2—3 z roku bieżącego. Zebrany materiał rozdano referentom poszczególnych okresów do opracowania kroniki. Obecnie na podstawie relacyj ówczesnych komendantów placówek i niektórych członków Koła został opracowany zarys kroniki historycznej z okresu komendantury ob. mjra Dłużniakiewicza (III okres — 1918 r.). Kronika tego okresu, objętości 8—10 stron, będzie opatrzona odpowiednim wstępem gwoli uspokojenia tych obywateli, którzy przez swą opieszałość nie mogli być uwzględnieni.

KOŁO ŻYTOMIERZ — BERDYCZÓW.

Sprawozdawca — przewodniczący Koła ob. Stefan Mietke.

Kronika Koła została opracowana na podstawie relacyj grona osób, gdyż na 50 rozesłanych kwestionariuszy wpłynęła tylko jedna relacja.

KOŁO HUMAŃ.

Sprawozdawca — przewodnicząca Koła ob. Alina Śliwińska.

Koło dopiero niedawno zostało zorganizowane. Kwestionariusze rozesłano członkom dopiero 5 października 1936 r. Większość członków a przedewszystkiem b. komendanci okręgu i placówek dotychczas jeszcze nie nadesłali swych relacyj, mimo niejednokrotnych przypomnień. Jednak Koło postara się, żeby zarys kroniki za I okres (3.X. 1917 — 13.XI. 1918) złożyć Komisji Historycznej do dnia 25 b m. Konieczne jest przedłużenie okresu dla zebrania relacyj od członków Koła.

KOŁO BAON SZTURMOWY.

Sprawozdanie złożył przewodniczący Koła — ob. Bem - Szklarski Stanisław.

Został opracowany opis działań bojowych 1 kompanii (Peowiaków z terenu K. N. III) Baonu Maszynopis zostanie oddany Komisji Historycznej w ciągu najbliższych dni.

KOŁO RÓWNE — BRODY.

Referuje przewodniczący Komisji Historycznej—ob. kpt. Kubin Adam.

Została opracowana kronika terenu Brody. O stanie prac terenu Równe brak wiadomości Z tego powodu kronika nie będzie mogła być zamieszczona.

KOŁO MOSKWA.

Sprawozdawca — sekretarz Koła ob. Zaczek - Zaczyński Zdzisław.

Sprawdzenie zebranego materiału i opracowanie kroniki wszystkich 3-ch okresów wymagać będzie jeszcze około 3-ch miesięcy, przy czym koniecznem jest udostępnienie dostępu do materiałów złożonych przez ś. p. Antoniego Anusza na forcie Legionów oraz zebranych przez Komisję Personalną i Komisję Odznaczeniową. Koło już ma zapewniony dostęp do materiałów historycz-

nych, znajdujących się u osób prywatnych. Opóźnienie prac historycznych zostało spowodowane stosunkowo późnym ukonstytuowaniem się Koła, wobec czego Koło nie zdążyło dotychczas zgrupować i uporządkować tego materiału, które inne Koła już przeważnie przepracowały.

KOŁO BIAŁA CERKIEW.

Sprawozdawca — prezes Koła ob. kpt. Sadowski Jakub. Koło niedawno zorganizowane nie zdołało dotychczas zebrać potrzebnych materiałów. Uważa za konieczne przedłużenie okresu składania relacyj przez członków Koła.

KOŁO BIAŁORUŚ

Referuje Wiceprezes Zrzeszenia ob. mjr. Dąbrowski Antoni.

Koło nie opracowało kroniki, gdyż z powodu częstych personalnych zmian wewnętrznych prace historyczne Koła nie zostały należycie zorganizowane.

KOŁO KIJÓW.

Referuje przewodniczący Koła — ob. kpt. Karaś-Czarny. Dezorganizacja prac historycznych jak w Kole Białoruś, wskutek czego kronika nie została opracowana.

* * *

Po wysłuchaniu powyższych sprawozdań postanowiono, żeby w najbliższym czasie wydać kronikę tych Kół, które zdążą nadesłać ją do Komisji Historycznej przed oddaniem do druku, nb. o ile będą odpowiadały postawionym wymaganiom. Przy tym uznano za konieczne podanie w publikacji krótkiego objaśnienia metod przyjętych do opracowania kronik poszczególnych Kół.

*

Stwierdzono opieszałość członków w nadsyłaniu relacyj wskutek czego zebranie ich od wszystkich członków może się zaciągnąć jeszcze na 2—3 lata. Opieszałość tę zauważa się również u b. komendantów placówek organizacyjnych. Wobec tego Przewodniczący Komisji Historycznej postawił pytanie czy należałoby zmienić metodę pracy, skoro po upływie tak długiego czasu jeszcze nie wpłynęły wszystkie relacje, które miały być podstawą kroniki.

Przewodniczący niektórych Kół, wskazawszy na różne fazy pracy i zaawansowanie w tych pracach poszczególnych Kół, wypowiedzieli się za nie krępowaniem Kół co do metody pracy na przyszłość lub też za opracowaniem monografii jako szkieletu, do którego wtłaczać się będzie następnie dokumenty oraz zebrany materiał, a między innymi — sprawdzone relacje osób.

Przeciwko takiemu załatwieniu sprawy kroniki historycznej wypowiada się stanowczo przewodniczący Komisji Historycznej, zaznaczając, że monografia będzie drugim rzutem prac historycznych i że podjąć je będzie można w okresie, gdy się będzie opracowywać pierwszą redakcję zarysu historii. Natomiast opracowania indywidualne oraz sposób ich publikacji są pożądane w porozumieniu z Komisją Historyczną.

Rozstrzeliwanie wysiłków na zbyt szeroki zakres jest nie wskazane; należy wpierw opracować kronikę i zebrać **dobrze napisane relacje.** Koła muszą przepracowywać relacje otrzymane od członków i żądać ich zmiany jeśli nie będą zgodne z faktycznym przebiegiem wypadków. Wielu obywateli, składając życiorysy, podawali tylko ogólniki; Koła jednak winny od nich uzyskać jaknajobszerniejsze relacje, gdyż życiorys tej nie zastąpi. Relacja jest „zeznaniem" świadka historycznego, który może wiedzieć dużo lub mało, ale powinien zeznanie swe ograniczyć do tego tylko, co widział. Relacje nie odpowiadające tej zasadzie w stu procentach, będące wytworem fantazji autora lub jego informatorów, należy zwracać autorowi, żądając opracowania nowej.

Résumé! Stwierdzono, że:

1) **Kronika Koła powinna być oparta na relacjach m o ż l i w i e wszystkich b. peowiaków z danego terenu;**

2) **dla wszystkich członków P.O.W. Wschód istnieje nadal obowiązek składania relacyj.**

Uznawszy akcję zbierania relacyj za rzecz celową i konieczną, a przedewszystkim — od wybitnych peowiaków, uchwalono, żeby Komisja Historyczna zwróciła się do Zarządu Zrzeszenia o przedyskutowanie na Walnym Zebraniu rygorów i represji, jakie należałoby zastosować do opieszałych członków Zrzeszenia celem zmuszenia ich do jaknajszybszego napisania swych relacyj i przesłania do Zrzeszenia (Koła).

* * *

Celem udostępnienia Kołom wglądu do akt Komisji Personalnej i Odznaczeniowej, a w drugim rzucie — akt archiwum Komisji Krzyża i Medalu Niepodległości dla wykorzystania materiału do prac historycznych, ustanawia się na okres zwiększonej pracy Kół, dyżur ob. Romana Pytlasińskiego, za którego pośrednictwem potrzebny materiał będzie dostępny ob. ob. przewodniczącym i sekretarzom Kół oraz referentom okresów, w godzinach od 18-ej do 19-ej (oprócz sobót) w lokalu Zrzeszenia. Do robienia na miejscu wyciągów, odpisów i t. p. została zaangażowana maszynistka.

*

Ustalono, że Komisja Historyczna będzie się zwracać bezpośrednio po relacje do niektórych wybitnych peowiaków. Celem uniknięcia zwracania się w tych samych sprawach Kół, Komisja będzie komunikować właściwym Kołom nazwiska tych obywateli, do których postanowi zwrócić się bezpośrednio.

* * *

Stwierdziwszy, iż poza Zrzeszeniem pozostaje bardzo dużo b. peowiaków, Koła muszą podjąć specjalną akcję w kierunku przyciągnięcia ich do Kół w celach prac historycznych, a następnie do Zrzeszenia.

Zgłoszono dezyderat, żeby na najbliższy Walny Zjazd Zrzeszenia zaprosić wszystkich peowiaków z K. N. III. Ponieważ sprawa ta leży w kompetencji Zarządu Zrzeszenia, przeto przewodniczący Komisji Historycznej uzależnił uwzględnienie jej od decyzji Zarządu. Koła podadzą do dnia 23 b m. nazwiska i dokładne adresy tych b. peowiaków, których mają w swej ewidencji jako nie należących do Zrzeszenia.

* * *

Zastanawiano się nad trudnościami zebrania relacyj od tych peowiaków, których rodziny przebywają dotychczas jeszcze w terenie, poza granicami Rzeczypospolitej. Obawa tych obywateli przed skutkami opublikowania ich nazwisk powstrzymuje ich od zapisania się do Zrzeszenia i składania relacyj.

Otóż na mocy porozumienia z Wojskowym Biurem Historycznym, archiwum P.O.W. K. N. III zostało umieszczone w Instytucie Badań Najnowszej Historii Polski im. Józefa Piłsudskiego, co daje całkowitą gwarancję uniemożliwienia korzystania z aktów osobom niepowołanym. Zakres, forma i czas wykorzystania tych materiałów będzie zależeć od poczynionych zastrzeżeń czy to Komisji, czy też ofiarodawcy, względnie pożyczających. Poufność relacyj i uchronienie od ujawnienia nazwisk które nie powinny być ujawnione, a to ze względu na zewnętrzne warunki polityczne, są więc zagwarantowane.

* * *

Postanowiono odbywać regularne zebrania miesięczne przewodniczących Kół Historycznych, gdyż, jak się okazało sprawa ta jest bardzo ważna, dla ciągłości pracy i jej wyników. Termin najbliższego miesięcznego zebrania przewodniczących Kół zostanie wyznaczony po Walnym Zjeździe.

Ze względu na to że zebranie z dnia 17.XI 1936 było ostatnim w kadencji obecnego Zarządu i Komisji Historycznej, przewodniczący Komisji Historycznej ob. kpt. Kubin Adam podziękował wszystkim obecnym za dotychczasowy udział w pracach historycznych.

Obsada Kół Historycznych

W obecnym okresie obsada Kół i podział prac historycznych na okresy przedstawia się następująco:

1. KOŁO PETERSBURG.

Koło własnego zarządu nie posiada; jest częścią składową „Stowarzyszenia b. działaczy niepodległościowych i społecznych na Wschodzie" (Sekcja Petersburska).

Na czele prac Koła stoi b. kmdt nacz. P. O. W. na Rosję — ob inż. Franciszek Skąpski, W-wa Topolowa 4, m. 4, tel. 8.12.78.

Delegatem do Komisji Historycznej Zrzeszenia jest ob. Wojciech Stopczyk, W-wa, Wilcza 65, m. 14, tel. 8.94.66.

Całokształt konspiracyjnej akcji wojskowo-niepodległościowej na terenie Petersburga opracowuje mgr. Zygmunt Żmigrodzki, historyk, na podstawie posiadanych dokumentów i relacyj uczestników; praca jego obejmuje okres od 1910 r. (Związek Walki Czynnej) do połowy 1918 roku. Szkic tej pracy opublikowany został w Nr. 45 „Strzelca" z dnia 11.XI. 1934 r.

W związku z pracami dotyczącymi się terenu Petersburga, organizatorzy tych prac historycznych uprzejmie proszą swoich b. członków, obecnych członków Zrzeszenia P. O. W. — Wsch. o ewentualne porozumienie się względnie nadesłanie swoich adresów.

2. KOŁO MOSKWA.

Przewodniczący — ob. wojewoda Br. Nakoniecznikow-Klukowski, W-wa, Śmiała 48.

Zastępca — ob. Tadeusz Teslar, W-wa, Filtrowa 83.

Zastępca — ob. Jerzy Iwanowski, W-wa, Moszczyńska 45

Sekretarz — ob. Zdzisław Zaczek-Zaczyński, W-wa, Wilcza 45, tel. 8.67.73.

Referenci Okresu I. (1914—1916 r.), ob. ob. Dreszer, Wajchert, Bobrowski i Rogowski.

Referenci Okresu II. (1916 do listopada 1918 r.), ob. ob. Tesler, Płotnicki, Sikorski, Benedykt, Szeląg i Zaczyński

Referenci Okresu III. (od listopada 1918 do 1920 r.), ob. Wiktor Zabłocki, Al. Dzwonkowski i Wincenty Żmigrodzki.

3. KOŁO BIAŁORUŚ

Przewodniczący — ob. Żmigrodzki.

Zastępca — ob. Wacław Janow ki.

Sekretarz — ob. H. K. Ożarowski.

Prace historyczne — z powodu choroby ob. ob. Przewodniczącego i Sekretarza — znajdują się w stadium organizacji.

4. KOŁO LEWOBRZEŻNA UKRAINA — DON — KAUKAZ.

Przewodniczący — ob. mjr. Tadeusz Dłużniakiewicz, W-wa, ul. Fałata 2.

Zastępca — ob. Marian Moraczewski, W-wa, ul. Chmielna 48 m. 13.

Sekretarz — ob. Mateusz Włodarczyk, W-wa ul.Aleja 3-go Maja 9/11. m. 49.

Referent Okresu I. (1914—1917)—ob. adwokat Zenon Szczawiński.

Referent Okresu II. (1917 — 1918) — ob. Aleksander Roszkowski.

Referent Okresu III. (1918) — ob. mjr. Tadeusz Dłużniakiewicz.

Referent Okresu IV (1919 — 1921) ob. inż. Zygmunt Zakrzewski.

Referenci odcinków Kaukaz — Rostów — Don: ob. Marian Moraczewski, ob. dr. Stanisław Wyszyński i ob. Włodzimierz Łabuko

5. KOŁO ODESA.

Przewodniczący — ob. Krzysztof Siedlecki, W-wa, Uniwersytecka 1 m. 11.

(Ostatniego podziału nie dostarczono).

6. KOŁO KIJÓW.

Przewodniczący — ob. kpt. Karaś-Czarny Władysław, W-wa, Królewska 2.

(Ostatniego podziału nie dostarczono).

7. KOŁO ŻYTOMIERZ — BERDYCZÓW.

Przewodniczący — ob. Stefan Mietke, W-wa, ul. Wiatraczna 13.

Zastępca — ob. kpt. Niepokulczycki Franciszek, Modlin, Centrum Wyszkolenia Saperów.

Sekretarz — ob. Irena Danielkiewiczowa, W-wa, ul. Włodarzewska 8, m. 26.

Prace Koła zostały podzielone na dwa odcinki terenowe: Żytomierz i Berdyczów.

Odcinek terenowy Żytomierz podzielono na 3 okresy:

Referenci Okresu I. (od powstania organizacji do października 1916 r.): ob. mjr. Zagórski Edmund, W-wa, ul. Topolowa 17, m. 2, ob. kpt. Zgorzelski Jan Wojciech, Kraków, ul. Juliusza Lea 5-a, ob. Władysław Odrowąż-Łaniewski, W-wa, ul. Lipowa 4-a, m. 23.

Referenci Okresu II. (od listopada 1916 r. do lipca 1918): ob. Stefan Mietke, W-wa, ul. Wiatraczna 13, ob. kpt. Suryn Roman, W-wa ul. Piusa XI Nr. 35, m. 6.

Referenci Okresu III (od lipca 1918): ob. kpt. Niepokulczycki Franciszek, Modlin, Centrum Wyszkolenia Saperów, ob. rtm. Rodziewicz Mikołaj, Poznań, Matejki 54, m. 1.

Odcinek terenowy Berdyczów: Referent — ob. mjr. Dzierżyński Tadeusz, Radom, Wytwórnia broni.

8. KOŁO BIAŁA CERKIEW.

Przewodniczący — ob. kpt. Sadowski Jakób, W-wa, ul. Mińska 8, m. 1, tel. 10.00.80, (lub Moniuszki 3).

(Ostatniego podziału nie dostarczono).

9. KOŁO WINNICA.

Przewodnicząca — ob. Halina Trentowska-Kowalewska, W-wa, Rozbrat 6, m. 13, tel. 9.57.61.

Sekretarka — ob. Halina Zajączkowska, W-wa, Grójecka 43, m. 5, tel. 8.62.43

Prace Koła zostały podzielone na 3 okresy:

Referent Okresu I. (od 1917 do 11 listopada 1918 r.) ob. Morawski Marian, Równe, 43 p. Strzelców Konnych.

Referentka Okresu II. (od 11 listopada 1918 do stycznia 1920 r.) ob. Halina Trentowska - Kowalewska, adres jak wyżej.

Referentka Okresu III. (od stycznia 1920 do marca 1921 r.), ob. Maria Jankowska, W-wa, Min. Op. Społ. Inspektorat Pracy.

10. KOŁO RÓWNE — BRODY.

Przewodniczący — ob. Kubin Antoni, W-wa, ul. Bohomolca 10.

Referent odcinka terenowego Równe, ob. poseł Wanke Bronisław, W-wa, ul. Krasińskiego 8, m. 28.

Referent odcinka terenowego Brody, ob. Kubin Antoni, W-wa, ul. Bohomolca 10.

11. KOŁO PŁOSKIRÓW — KAMIENIEC

(jeszcze nie zorganizowane).

12. KOŁO HUMAŃ.

Przewodnicząca — ob. Alina Śliwińska, W-wa, ul. Koszykowa 6-a, m. 15

Zastępca — ob. Ułaszyn Cyprian, Jabłonna-Legionowo, 22 Baon Mostów Kolejowych.

Sekretarz — ob. Ignacy Kąsiel, W-wa. Zjednoczony Bank Ziemiański, Kredytowa 1.

Referent Okresu I. (3 października 1917 — 13 listopada 1918) — ob. Ułaszyn Cyprian, adres jak wyżej.

Referentka Okresu II (4 kwietnia 1919 — 1 października 1920) — ob. Zofia Bardecka, W-wa, ul. Piusa XI. Nr. 16-b, m. 13.

Referentka Okresu III (13 listopada 1918 — 1 czerwca 1921) — ob. Anna Łoskiewiczówna. Cieszyn, gimnazjum Osuchowskiego.

13. KOŁO BAON SZTURMOWY.

Przewodniczący—ob. Stanisław Bem-Szklarski, W-wa, Szustra 13-a, m. 11.

Redakcja i Administracja: WARSZAWA, ul. Matejki Nr. 3, m. 3. TELEFON 707-52.

Godziny przyjęć: czwartki godz. 18—20. Nadesłanych rękopisów nie zwraca się.

Konto P. K. O. Nr. **22.922.** Prenumerata roczna — 6 zł., półroczna — 3 zł. Cena pojed. egzempl. 50 gr.

Ceny ogłoszeń: Strona 600 zł., ½ strony 300 zł., ¼ strony 175 zł.

Redaktor odpowiedzialny: BRONISŁAW WANKE.

Wydawca: ZARZĄD ZRZESZENIA CZŁONKÓW b. P. O. W. WSCHÓD — K. N. 3.

Zakłady Graf. „Polska Zjednoczona" Warszawa, Nowolipie 2. Tel. 11-40-45.